

Yayın Adı Aydınlık
Referans No 21000596
Renk Renksiz

Yayın Tarihi 24.02.2013
Etki Tarafsız
STxCM 177,00

Küpür Sayfa 1
Tiraj 61321
Sayfa 8

ROTA

**DOĞU
PERİNÇEK**

dperincek@ip.org.tr

Dünyanın en geniş tek kemerli taş köprüsü

Dünyanın en geniş tek kemerli taş köprüsü Diyarbakır ilimizin Silvan kentinin 20 km doğusunda Batman İmaratı üzerindedir.

Bu bilgiyi **Op. Dr. Tuğrul Kihir**'in yeni çıkan *Beylikler ve Eserleri/Anadolu'nun Beyleri* başlıklı kitabından öğrendim.

Köprünün yapıldığı tarih: 1147

Yanlış anlaşılmasın, Türkiye'nin değil, Ortadoğu'nun da değil, dünyanın en geniş tek kemerli taş köprüsü!

Malabadi Köprüsü'nün uzunluğu **Op. Dr. Tuğrul Kihir**'in kitabında, resim altında 165 m., metinde 150 m. olarak veriyor. Birisi köprünün, diğeri kemerin boyu olabilir. Yükseklik ise 19 m. (s. 81).

Dünyanın en uzun tek kemerli taş köprüsünün yapılış tarihine dikkat burunuz: 1147, yani 12. yüzyıl.

Uygarlığın faili meçhulleri

Köprüyü yaptıran **Mardin Artuklu-n-İgaziler Beyi Hüsameddin Timurtaş**. Köprüyü yapan mimarı ve taş ustalarının isimleri neydi? Merak ettim. Çünkü ben **Fırat İmamu** üzerinde **Abdülhamit**'in mühendislerinin "yanılmaz" dedikleri, **Gemürgap** kayasını yaran taş ustası **Kemaliye Apçağalı Adigüzel Ağa**'nın torununun torunuyum.

Bütün taş ustaları bana dedelerim gibi gelir.

Türkiye'de yalnız meçhul cinayetler yok, faili meçhul uygarlık eserleri de var. Hem de dünya çapında uygarlık eserleri.

Namları bugünlere kalan bey oğlu beyler

Mimar ve taş ustası meçhul, fakat balık köprüyü yaptıran beylerin isimleri nasıl da hasmetli:

Artukoğlu İgazi oğlu Timurtaş oğlu Alp İnanc Kutluğ Bey Ebu'l Muzaffer Alpi.

Bu ismi Silvan Ulu Cami'nin kubbe eteğindeki kitabeden öğreniyoruz. **Hüsameddin Timurtaş Bey** in oğlu böyle anılıyor. Bir de unvanları var, buraya yazarsak, yerimiz kalmayacak.

Kitapta cadır resmi yok

Op. Dr. Tuğrul Kihir'in 24,5x19 cm boyutlarındaki 383 sayfalık kitabı için ilginç ceki?

Biliyorsunuz **Namık Kemal**'in *Osmanlı Tarihi* kitabından beri bir rivayet dilden dile geçer: "Osmanlı devletini 400 cadırda kurduk," denir. Bu söylenti bilim adına ciddiye alanlara bile rastlandığı oluyor.

Op. Dr. Tuğrul Kihir'in *Anadolu'nun Beyleri* kitabının kâğıda basılı 383 sayfasını çevirin ve yalnız resimlerine bakın, cadır görmüyorsunuz. Cadılar görür mesafesinin dışında kalması da denilebilir.

Zaman 12, 13, 14. yüzyıldır. Mekân, Anadolu'dur. Selçuklu ve Beylikler dönemi. Yani Osmanlı öncesi ve kuruluş dönemi.

Kervansaraylar, kaleler, hanlar, hamamlar, köprüler, medreseler, camiler, çeşmeler, su kemerleri, şifaneler, saraylar, kapılar, türbeler ve mezar taşları...

Yaman bir aydın

Op. Dr. Tuğrul Kihir'in cerraahlığı da hünerli olmalı, ama yaman bir aydın olduğunu kitaptan anlıyorsunuz. Öyle oturduğu yerden yazmamış, Divriği ve Kemah'tan Samsun ve Aydın'a kadar 310 eseri gitmiş yerinde incelemiş ve 720 adet fotoğrafı kendisi çekmiş.

Beyliklerin tarihi için çok emek vermiş. Ancak kitapta bilgilerin kaynakları dipnotlarla gösterilmeliydi.

11-14. yüzyıl Anadolu'sundaki o uygarlığı yaratırlar, at sırtındaki kahraman savaşçılar ve koyun çobanları değildi.

Çaka Beyini gözünüzde nerede canlandırabiliyorsunuz, atın üzerinde mi, yoksa tersaneyi denetlerken mi? Malazgirt'ten 10 yıl sonra İzmir'i aldı ve o yıl tersaneyi kurdu. 40 gemiden oluşan deniz filosuyla Ege Denizi'ne hakim oldu. Dr. Tuğrul Kihir'in kitabında, ilk Türk bahriyelilerin o gemilerle atlarıyla ve koyunlarıyla bindiklerine dair bir kayıt bulunmuyor (s. 105 vd.)

İbn Battuta'nın fotoğraf makinesi yokmuş

Tuğrul Beyin Anadolu Beyleri'ni **İbn Battuta'nın Seyahatnamesi** ile birlikte inceleyiniz. En büyük zevkle oku-

yacağınız seyahatnamelerdendir. *Yapı Kredi Yayınları, A. Salt Aylık* un Arapçadan özenli çevirisi ve notlarıyla iki cilt halinde yeniden yayımlandı (İstanbul, 2004).

İbn Battuta, 1304 yılında Fas'ın Tanca şehrinde doğuyor. Tam ismi şöyle: **Ebü Abdullah Muhammed İbn Battuta Tanci**. Çok güzel bir isim değil mi, bundan sonra doğacak çocuklar için öneririm.

İbn Battuta da, **Dr. Tuğrul Kihir** gibi gezmesi ve araştırmayı çok seviyor. Ancak ne yazık ki fotoğraf makinesinin olmadığı anlaşıyor. Ama öyle bahl bir dili var ki, uygarlığı, devleti, toplumu ve insanları, insan gözüyle tatlı tatlı anlatıyor.

Bütün iklimlerde Türk hanedanları

Kuzey Afrika'dan Orta Asya içlerine ve Rus bozkırlarına kadar doluyor. Müthiş gözlemler.

Beylikleri saymazsak, 20 kadar devletin topraklarını geziyor. 20 devletin 20'sinin tepesinde de Mardin'deki **Artukoğlu İgaziler** gibi Türk hanedanları var. Ve o devletlerin orduları da, Türk modeline göre örgütlü.

Atın üzerinde ve cadırda devlet kuramazsınız.

İbn Battuta'nın çağdaş ve tarih bilimlerinin piri **İbn Haldun** da, *Mukaddime*'sinde Türklerin devlet ve Ordu kurmadaki yeteneğini övgülerle anlatır.

Tarım üretiminde patlama ve carsılara senlik getirdiler

Anadolu beyliklerini yağmacı asiret beylerinin değil, devlet kurma geleneği olan beyler sınıfının örgütlediğini görürüz.

Hepsinin sarayları, medreseleri, hamamları vardır. Çarşı pazara güvenlik getirmişlerdir. Anadolu'da **Claude Cahen** in çok iyi anlattığı gibi, haydutların yağmalanma son vermiş, köyün güvenliğini sağlamış, tamda büyük bir ekonomik patlamaya önderlik etmiş ve carsıları senlendirmişlerdir. Köhne Bizans'ı kılıcın değil, ekonomiyi sağladıkları güvenlikle yıkmışlardır.

Bu işler cadırda oturanların yapabilecekleri işler değildir.

Tarihi kurucular yapar

Anadolu beylikleri dönemi, 11. yüzyılda başlayan kuruculuğun bir bakıma, Moğol istilasıyla krize uğradığı bir zaman dilimidir, ama yeni bir kurucu dalgasının yükselişine tanık olmak daha anlamlı. Merakınız ateşleyen de budur.

Tarih, aslında kurucuların tarihidir. Yüklükler, karşı tarihi temsil ederler.

T yayını, 1. baskı, Mayıs 2012
Tel: (216) 349 06 89
www.tyayin.com